

“GENÇ OLMAK ZOR İŞ”: TÜRKİYE’DE GENÇ OLMAYI ETKİLEYEN BAZI UNSURLAR

Kezban Çelik*

ÖZET

Genel kabule göre, sanayileşme, kentleşme ve uluslaşma süreçlerinin birbiri ile ilişkisi neticesinde bir kategori olarak gençlik oluşmuştur. Bu üçlü yapı farklı ülkelerde ve hatta aynı ülkede farklı bileşimler üretmiştir. Sunulan çalışma, gençliği; “biyolojik” ve “statik” bir kimlik olmaktan ziyade tarihsel toplumsal alanın ürettiği ve bu hali ile de değişken nitelikleri olduğunu ve aynı zamanda da aynı yaş grubundan olma gerçeğinin ortak etkileri olacağından hareket ederek ele almaktadır. Demografik geçiş sürecini tamamlamış bir ülke olarak yüksek genç nüfusa sahip Türkiye’de son yıllarda hem akademik hem de sosyal politika alanına ilişkin olarak artmakta olan gençlik çalışmalarından hareket edilmekte ve genç olmayı etkileyen bazı temel hususlar üzerinde durulmaktadır. Bu temel hususların, demografik yapı, eğitim, iş piyasası, aile ve toplumsal cinsiyet değer ve anlayışları, toplumsal sınıf, siyaset gibi alanların tümünü kapsadığı belirtilebilir. Çalışmanın temel olarak vurgulamak istediği husus ise gençleri ve gençliği sorun odaklı görmek yerine fırsat odaklı anlayışın geliştirilerek grubun olanaklarının artırılması gerektiğidir.

ANAHTAR KELİMELER: gençlik, gençlik araştırmalar, gençlik deneyimleri, makro etkenler.

* Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, kezban.celik@omu.edu.tr

“HARD WORK TO BE YOUNG”: SOME FACTORS INFLUENCING TO BE YOUNG IN TURKEY

Kezban Çelik*

ABSTRACT

It is widely acknowledged that youth, as a category, is a social construction interwoven with industrialization, urbanization and nationalization. The combinations of these three dimensions show differences between countries as well as within countries. Presented study is seen the subject of youth as a category and a concept, instead of seeing them as a “biological” and “static” subject, constructed by a social in history and has the variables qualities but also the fact of being the same age group will be co-acting effects are discussed. Completed her demographic transition, Turkey has a high young population and thus youth studies focusing on being youth and related issues affecting being youth are increasing both in the field of academy and social policy in recent years. Basically, all the fields like demographic structure, education, labour market, values on family and gender, social class, and politics can be seen as important realms. The study basically wants to highlight the importance of focusing on young people as an opportunity rather than problem based and increasing young people’s opportunities should be improved.

KEYWORDS: youth, youth research, youth experiences, macro reasons.

* Assoc. Dr., Ondokuz Mayıs University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Sociology
kezban.celik@omu.edu.tr

GİRİŞ

Bütün toplumlar bireylerin; rol, statü ve deneyimlerini yaş ile ilişkilendirirler ve bu nedenle yaşa bağlı toplumsal tabakalaşma bütün toplumlarda gözlemlenebilir bir olgudur. Ancak rol, statü ve deneyimin yaş ile kurulan ilişkisi sosyal bir inşa süreci olduğundan zaman içinde değişmektedir. Yaşa bağlı rol, statü ve deneyimlerin ilişkilendirmesinin etkilediği önemli bir grup olarak gençliği bu tabakalaşma sistemi içinde görmek ve sosyal inşa sürecini anlamaya çalışmak faydalı gözükmektedir.

Öncelikle bir kavram olarak “gençliği” tanımlamaya çalışan yaklaşımları” toplumsal inşacı” ve “toplumsal inşacı olmayan” yaklaşımlar şeklinde ele almak mümkündür. İlk yaklaşım, gençlik kategorisinin, toplumsal ve tarihi dinamikler tarafından kurulmakta olduğunu iddia etmektedir (Fornas ve Bolin, 1995). Bu anlayış, gençliğe atfedilen özelliklerin kültürel ve politik olarak kurulduğunu, bu yönü ile de değişken olduğunu belirterek özcü tanımlamalara karşı çıkmaktadır. Kültürel ve politik olarak inşa edildiğini kabul ederek; gençliğin cinsiyet, sınıf, etnik özellikler, kültürel beğenilere göre çeşitlenen dinamik yönüne vurgu yapmaktadır.

Gençlik dönemini doğal bir safha olarak görmek ve gençliği bir geçiş kategorisi olarak ele almak ise sosyal inşacı olmayan yaklaşımların temel kabulünü oluşturmaktadır. Gençliği, yetişkin olabilmek için uğranmak zorunda olunan bir dönem olarak görmek ise gençlerin homojen bir kategori olarak ele alınmalarına yol açmaktadır. Bu anlayışa göre; genç, çocuk değildir ve henüz yetişkin de değildir. Bu hali ile geçiş sürecinde olandır (Jones & Wallace, 1992). Geçiş süreçleri ise genellikle “okuldan-işe”, “aile evinden-kendi evine”, “bağımlı kategoriden-bağımsız kategoriye” “çırak yurttaşlıktan-yurttaşlığa” (Marshall 1950; Hall ve Williamson 1999), “aile üyeliğinden-bireyliğe” geçişler olarak özetlenebilir. Gençin üretim araçları karşısındaki pozisyonu/yeri de belirgin değildir (Kongar, 1983). Kendine ait ailesi yoktur. Ücretli işe sahip olması şart değildir. Tam bir yurttaş değildir, yani seçebilir ama henüz seçilemez.

Son yıllarda ise, bu iki temel yaklaşımın arasında yer alan, eğitimden istihdama geçişte gençlerin farklılaşan deneyimlerini hem politik-ekonomik, hem kültürel boyutlarıyla ilişkişel şekilde ele alan yaklaşımların gelişmekte olduğu görülmektedir (Brooks, 2007). Bu yeni yaklaşımda, psikolojiye, biyolojiye veya yapısal işlevlere indirgmeden (Lüküslü, 2009), gençliğin top-

lumsal olarak inşâ edildiği, genç insanları ayırıştırın faktörler bulunduğu vurgulanır. Bunun yanında, gençlerin belirli ortak deneyimler etrafında nasıl gruplaştıkları da incelenmektedir.

Uzun yıllar gençlik, belki kısmen günümüzde de devam eden şekilde, eğitim ve istihdam odaklı olarak ele alındı. Bu yaklaşım, politika belirleyenler ile gençler arasında mesafe üreterek gençlerin gereksinimlerinin yetişkinler tarafından belirlenmesine yol açmış gibidir (Chisholm, 2006). Ancak tüketim toplumu kavramının gelişmesi ve genişlemesine bağlı olarak gençleri merkeze alan çalışmalar son 30 yıldır artma eğilime girmiştir. Bu çalışmalar akademik dünyada ayrı bir kategori olarak gençlerin görülmesine, eğitim-istihdam bağının dışındaki gençlik özelliklerinin de görünür olmasına katkı sağlayıcı olmaya başlamıştır (Blackman, 2005). Farklı gençlik gruplarının kültürleri ile ilintili tüketim kalıpları; kültürel çalışmaların doğasına uygun şekilde mikro ölçekli ve küçük girişimlerle gündelik yaşam içinde farklılaşın deneyimleri konu edinen çalışmalar çoğalmaya başlamıştır.

1. KISA TARİHÇE

Yaşa bağlı bir kategori olarak gençlik kategorisinin kentleşme, sanayileşme ve uluslaşma ile ortaya çıktığını tespit etmek ile başlamak yerinde gözüküyor. Temel üretimin tarıma dayalı olduğu toplumlarda bugün anladığımız yaşa bağlı kategorilerin daha sade olduğu bilinmektedir. Aries’in (1960) çocukluğun tarihine ilişkin çalışması; gelirin temel kaynağının toprak olduğu tarım toplumlarında yaşa bağlı temel olarak iki kategori olduğunu, bu kategorilerin de çocuk ve yetişkinden oluştuğunu bize göstermektedir. Tarım toplumlarında bugün anladığımız anlamda bir çocukluğun olmadığı, çocukların “minyatür yetişkinler” olarak görüldüğü ve mümkün olduğunca kısa süren çocukluğun ardından yetişkinlik döneminin başladığı ve yetişkinlik süresinin de bugünkünden daha kısa olduğunu biliyoruz. Ortalama ömrün kısa olması, çocukluktan yetişkinliğe geçiş için bir ara dönem gerektirmemiş ve üretici kategoriye geçmek ile çocukluğun bitişi eş görülmüştür.

Sanayileşme ve kentleşme ile birlikte üretim modelinde yaşanan radikal dönüşüm, üretim sürecine katılmanın alt limitlerine ilişkin düzenlemeler üretmiş ve beraberinde zorunlu eğitimle birlikte uzayan bir çocukluk

dönemini getirmiştir. Üretim biçiminin daha nitelikli ve eğitilmiş bir işgücü talep etmesi ise yetişkinlik için ara bir kategori olarak “gençlik” döneminin üretilmesinde etkili olmuştur. Böylece yetişkin olmayı, birey ve bağımsız olmayı bir kazanım olarak kurgulayan modern dünya içinde yaşa bağlı yeni bir kategori olarak gençlik dönemi ortaya çıkmıştır. Temel olarak “sanayileşme”, “kentleşme” ve “ulus devlet” pratiklerinin sosyal bir kurgu olarak gençlik kategorisini oluşturduklarını söylemek abartı olmayacaktır (France, 2007).

Üretim modelinde meydana gelen değişimin daha iyi eğitilmiş işgücü talebi ve eş zamanlı olarak ortaya çıkan ve gelişmekte olan ulus devletlerin koruyucusu ve taşıyıcısı olarak gördüğü bir kategori olarak gençlik dönemi; şekillendirilmesi, üzerinde çalışılması ve mevcut ve/veya ideal değerlerin üretilmesi ve aktarılması sürecinde gelişmiştir. Ulus devletlerin kurulma aşamasında gençlik; ulus devletler tarafından inşa edilen, ilerinin insan gücünü, geleceğin toplumunu simgelerken diğer taraftan yeni toplumları inşa eden önemli aktörlerden biri olarak görülmüş ve çift yönlü bir rol oynamıştır (Lüküslü, 2009: 20). Bu çerçevede henüz norm ve değerleri oturmamış, yetişkin olmaya hazırlanan bir grup olarak tarihsel toplumsal olanda yerini almış ve bir geçiş döneminin üyeleri olarak görülmüşlerdir.

Bütün yaklaşımlar dikkate alındığında gençlik yeknesak bir kategori olmadığı gibi, toplumsal inşa süreçleri de işgücü piyasası, eğitim sistemi, aile değerleri gibi makro yapılardan muaf şekilde kurulmadığı görülmektedir. Bu yazıda Türkiye’de gençliğe ilişkin kurulum süreçlerine kısaca bakılacak ve ardından mevcut durumdan hareket edilerek “genç olma üzerinde” etkisi olabilen hususlar irdelenmeye çalışılacaktır. Bu yapılmaya çalışılırken hem toplumsal inşacı hem işlevselci yaklaşımdan yararlanılacak bu anlamda biri diğerine tercih edilmeyecektir. Günümüz gençliğini anlamaya çalışan bu çalışma Mannheim’in aşağıdaki alıntısında değindiği kuşak deneyimini kabul edecek ancak aynı kuşak içinde yer alan gençlerin deneyimlerinin aynı çıktıya yol açmayabileceğine de açık olacaktır.

“Aynı sınıftan olma ve aynı kuşak veya yaş grubundan olma gerçeğinin ortak yönü, her ikisinin onlara dahil olan bireylere toplumsal ve tarihsel süreçte ortak bir mekan sağlamaları ve bu yolla, onları belirli bir düşünce ve deneyim tarzına ve tarihsel olarak ilgili eylemin karakteristik bir türüne

yönlendirerek, potansiyel deneyimin belirli bir aralığıyla sınırlandırmalarıdır” (Mannheim, 1952: 291).

2. GENÇ OLMA HALİNİ ZORA SOKAN DURUMLAR

Resmi olarak nüfus “çocuk”, “yetişkin” ve “yaşlı” olarak ayrılmakta ve düzenlemeler de bu ayrımlar üzerinden yapılmaktadır. Gençlik bu ayrımda yer almamaktadır. Genç, öncelikle demografik bir kategoridir ve 15-24 yaş arası grup olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletlerin genç tanımı, bu yaş grubunu kapsamaktadır. Diğer yandan alt ve üst limitlere ilişkin tutarsızlıklar sürmektedir. Alt sınır, genellikle zorunlu eğitimin bittiği yaşa tekabül ettiğinden başlangıç yaşı, ülkelerin zorunlu eğitim yaşına göre değişmektedir. Üst sınır da çeşitli çalışmalarda -çalışmanın odağına göre- ve özellikle son yıllarda uzayan eğitim ve iş piyasalarında yaşanan belirsizlikler nedeni ile genişleme eğilimindedir.

Türkiye’de son 30 yıldır gençlik alanına ilişkin çalışmaların artmakta olduğu dikkat çekmekte ancak bütünlüklü bir literatür oluşmuştur demek de güç gözükmemektedir (Demir, 2012). Ancak mevcut literatür dikkate alındığında gençliğe ilişkin çalışmalar yapan diğer ülke deneyimlerine benzer bir seyir izlemekte olduğu görülmektedir. Cumhuriyet Türkiye’si ile birlikte gençler; uluslaşma, ilerleme ve yeniliğin sembolü olarak önemli bir aktör olarak ele alınmışlardır. 1950’lerle birlikte gençliğin diğer yaş gruplarından farklı özellikler barındırdığı ve bir tür kriz dönemi olarak görüldüğü yıllardır. 1990’larla birlikte bireyselleşmenin ağırlık kazanması ve buna bağlı deneyimlenen olumsuzlukların ağırlıkta olduğu çalışmalardan oluşan bir seyir izlediği görülmektedir. Dönemleştirme üzerinden değinilebilecek önemli bir çalışma olarak Neyzi’nin (2001) çalışmasına değinmek yerinde olacaktır. Neyzi’ye göre üç ana dönemleştirmeden söz etmek mümkün gözükmemektedir: i) Yeni kurulan ulus devletin emanet edileceği, değerlerin yaşatılacağı ve taşınacağı bir grup olarak görme (1923-1950 arası), ii) Gençliğin isyankar, düzen karşıtı, kamu huzurunu bozan bir grup olarak ele alındığı dönem (1950-80 arası); iii) depolitize olma, parçalanma, suça veya kötü alışkanlıklara sürüklenme, hedefsizlik gibi temalar üzerinden (1980-2000’li yıllar arası) ele alma şeklinde dönemleştirilmektedir. 1961 yılında Abadan’ın yükseköğrenim gençliği üzerine yaptığı çalışma da önemli bir çalışma olup çalışmanın sonunda bazı

tipolojiler üretilmiştir. Tipolojilerden ilki Neyzi'nin birinci dönem olarak dönemleştirdiği tarihsel bakışa uygun gözükmekte olup Cumhuriyet'in ideal, ilerici, aydın ve Kemaslist genç tipi ile uyumlu gözükmekte iken; ikinci tip sol eğilim ve isyankârlıkla karakterize olup ikinci dönemleştirmesine benzemektedir. Üçüncü tip, bireyselleşmenin ağırlık kazandığı maddeci, başarıcı ve yükselme hevesi içindeki tip olup üçüncü dönemleştirme ile benzerlik göstermektedir. Dönemleştirme ve tipoloji çalışmalarının yanı sıra son yıllarda Türkiye'nin genç nüfusunu temsil edecek şekilde tasarlanmış çalışmalar da artma eğilimine girmiştir (KONDA, 2011; Konrad Adenauer Vakfı, 1999; SETAV, 2012; Strateji-Mori, 2000; Şen vd., 2005; TESEV, 2005; TNS-Piar 2009; UNDP, 2008; Yaşama Dair Vakıf, 2007). 2000'li yıllarla birlikte genç insanların kimlik algıları, aile ve arkadaş çevreleriyle ilişkileri, eğitim alanında, yetişkinliğe geçişle ilgili yaşadıkları sorunlar ele alınmıştır (Eryüksel, 1987; Gizir ve Aydın, 2009; Taylor ve Oskay, 1995; Terzi, 2008; Yıldırım, 1997). Yine kültürel-psikolojik perspektiften yapılan çalışmalar ergenlik döneminde gençlerin farklılaşan deneyimlerini çalışmaya başlamıştır (Demir, 2007; Özdemir, 2009; Kağıtçıbaşı, 1996). Özellikle 1990'ların ortasından itibaren "İslami kimlikler," "etnik kimlikler," "toplumsal cinsiyet kimlikleri" temalarını araştıran sosyolojik çalışmaların sayısının arttığı da görülmektedir (Demir, 2012; Çelik ve Lüküslü, 2012; Alemdaroğlu, 2010).

3. GENÇ OLMAYI ETKİLEYEN/BELİRLEYEN BAZI HUSUSLAR:

Bütün çalışmaların ışığında genç olma halini etkileyen/belirleyen temel bazı unsurlar olduğu ve gençlik şeklinde ifade edilebilecek yeknesak bir kategorinin olmadığı anlaşılmış ve "gençlik hallerinin" anlaşılmasının önemli olduğu bir noktaya gelinmiştir. Gençlik hallerini etkileyen makro ve mikro etkenlerin olduğu ve bu kapsamda genci hem nesne hem de özne hali ile anlamaya çalışmanın önemliliğinden hareketle değerlendirme yapmak anlamlı gözükmektedir.

Makro neden olarak ele alınabilecek nedenlerden ilki, demografik yapıya ilişkin olarak değerlendirilebilir. Türkiye demografik geçiş sürecini tamamlamış olan bir ülkedir. Bir başka deyişle, yüksek doğurganlık ve yüksek ölüm oranlarının hüküm sürdüğü bir durumdan, doğumların kon-

trol edildiği ve ölüm oranlarının düşmüş olduğu yeni bir duruma geçilmiştir. Demografik geçiş sürecini tamamlayan diğer gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi genç nüfusu yüksektir. Halihazırda Türkiye 13 milyon civarında 15-24 yaş grubunda yer alan genç nüfusa sahiptir ve bu da yaklaşık olarak toplam nüfusun %20’sini oluşturmaktadır. Bu durum, gençlere, eşit, ulaşılabilir ve hakkaniyete dayalı yapısal hizmet sunumunu güçleştirmektedir. Eğitim, iş piyasası, sağlık hizmetlerine ulaşım, sosyal katılım ve toplumsal içerme araçları ve imkanları sayısal çokluk nedeniyle kaliteyi olumsuz etkilemekte ve böylece “merkezden-çevreye”, “batıdan-doğuya”, “erkekten-kadına” doğru artan eşitsizlik yaratmaktadır. Böylece gençlik bir “fırsat mı” yoksa “sorun/engel” mi görülmeli ikilemi karşımıza çıkmakta ve düşen nitelikte, sorun olarak görülmeleri kolaylaşmaktadır. Genci sorun olarak görme ise suçlama ve suçu gence yükleme eğilimini kuvvetlendirmektedir (Bora, 2011).

Çalışma hayatı bu kapsamda mevcut iş piyasası ve iş piyasasının temel nitelikleri de gençleri etkileyen makro hususlardan biri olarak görülmelidir. Gençlerin nitelikli işgücü olarak çalışma hayatına dahil olması ile ekonominin büyümesi, yoksulluğun azalması ve gençlerin ekonomik olarak bağımsız bireylere dönüşmeleri arasında ilişki kurulmaktadır. Yapılan araştırmalarda, farklı okul türlerinden mezun olanların istihdama geçişte yaşadıkları farklı deneyimler ele alınmakta ve genel liseler ile meslek liseleri bu açıdan karşılaştırılmaktadır (Müller, 2005; Iannelli ve Raffe 2007). Yeterince eğitilmiş ve/veya nitelikli olmayan işgücünün ise işsizliği, yoksulluğu, sosyal güvencesizliği ve dolayısı ile sosyal dışlanmayı arttırmakta olduğu vurgulanmaktadır. ILO’nun 2010’da yayınladığı rapor, 15-24 arasındaki gençlerin işsizliğinin yetişkin işsizliğine oranla daha çok yükseldiğini ve gençlerin işgücü piyasasındaki durumunun düzelmesi sürecinin daha uzun sürdüğünü vurgulamaktadır. Rapora göre, kriz dönemlerinde gençler “işten ilk önce çıkartılan ve işe en son alınan” gruptur (ILO, 2010). ILO’nun bir sonraki raporunda ise, genç işsizliği oranının krizin tepe noktası aşıldıktan sonra azalmadığı ve “Gelişmiş Ülkeler ve Avrupa Birliği” kategorisinde, genç işsizliği ölçümlerinin başladığı 1991’den bu yana en yüksek düzeyine ulaştığı vurgulanmaktadır. Çalışma sosyolojisi alanındaki araştırmalar da, gençlerin küreselleşen işgücü piyasasındaki güvencesiz konumuna işaret etmektedir. Güvencesiz ve proleterya terimlerinin birleş-

iminden oluşan prekarya kavramını kullanan bazı çalışmalar, yeni bir sınıf olduğu iddia edilen prekaryayı oluşturan unsurlar arasında gençlerin önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır (Standing, 2011).

Ücretli iş sahibi olmak bağımsız ve özerk olmada önemli iken bunun başarılması nerede ise mucizedir. Türkiye’de yaklaşık 1.5 milyon gencin istihdam piyasasına girdiği her yıl için ortalama 700 bin iş üretilebilmekte ve bu da genç işsizliğinin yüksek olmasına neden olmaktadır. Bir yandan teknoloji yoğun üretim, diğer yandan kamunun son yıllarda istihdamdan çekilmesi, özelleştirme gibi pek çok etkenin birlikte etki ettiği iş piyasası, gençlerin deneyim yetersizliği ile birleşmekte ve ciddi bir işsizlik yaşamalarına yol açmaktadır. İşsizlik döneminde bu deneyimi hafifletici pasif politika uygulamalarından olan işsizlik sigortası 2001 yılından bu yana Türkiye İş Kurumunca yürütülen bir uygulama olmakla birlikte genellikle gençler uygulama dışında kalmaktadır. Zira işsizlik sigortasından faydalanabilmek için evvel dönem çalışması gereklidir. Gençler genellikle iş piyasasına ilk kez giren grubu oluşturdukları için sigorta kapsamı dışında kalmaktadırlar. Öte yandan, gençler için ücretli iş sahibi olmak ekonomik özgürlüğü kazanmayı garantilememektedir (ILO, 2010). Çalışan gençlerin yarısından fazlası “çalışan yoksul” dur. Bu durum gençlerin aileye olan bağımlılıklarını arttırmaktadır.

Eğitim bir yandan istihdamla olan direk ilişkisi diğer yandan gencin toplumsal olanda kendine edindiği yeri belirlemesi açısından bir diğer önemli makro etken olarak ele alınmalıdır. Gençlerin bir kısmı hiç eğitime katılmıyor, bir kısmı zorunlu eğitimin çeşitli aşamalarında, bazıları ise zorunlu eğitimin sonunda eğitimden çekiliyor, çekilmek zorunda kalıyor. Bir kısmı liseye devam ediyor, diğer bir kısmı liseden sonra üniversiteye devam ediyor ama her aşamada elekten düşenlerin sayısı artıyor. Okula devam etmeme/edememenin aile olanakları ile ilişkili önemli bir boyutu olmakla birlikte, okulda sunulan eğitimin kalitesi de belirleyici olmaktadır. Genç; okulu sevmeyebilmekte, sıkıcı bulmakta ve uzaklaşabilmektedir. Okulda sunulan eğitim ve eğitimciler yaratıcı olmayan, ezberci, cezalandırıcı olduğu vakit, genç öğrenmeyi sevmemektedir (UNDP, 2008). Son zamanlardaki uluslararası değerlendirmeler; Türkiye’nin, öğrencilerin öğrenme başarısı bakımından birçok benzer ülkenin çok gerisinde kaldığını göstermektedir.

Eğitim sistemi aktif birey yetiştirme önünde yeterince destekleyici gözükmemektedir. Bu, eğitimin tüm kademeleri (ilk-orta-lise-üniversite) ve türleri (mesleki-teknik ve normal eğitim) için geçerli gözükmemektedir.

Eğitim sistemini yönlendirecek “okul-iş-piyasa” ilişkisi yeterince kurulamamış gözükmemektedir. İstihdamın nasıl olması gerektiği, hangi alanların öncelikli olması konularında çalışma yapan devlet birimleri yetersiz kalmaktadır. Bu hususta harcanan çabalar; profesyonel, donanımlı, kurumsallaşmış ve ihtiyaca cevap verebilecek düzeyde değildir. Türkiye'nin kısa, uzun ve orta vadede işgücü planlaması yapmaya gereksinimi vardır (UNDP, 2008). Bu yapılmadığı için, istenen alanlarda yetersizlik, gerekli olmayan alanlarda ise fazlalık oluşmaktadır. Böylece arz-talep dengesi sağlanamamakta, bu da artan genç işsizliğine yol açmaktadır. Diğer yandan çok daha önemli bir sonuca daha yol açmaktadır. Özellikle uzun eğitim almış olan ve ardından iş bulamadığı vakit almış olduğu eğitimi sorgulayan genç, sorgulamasını eğitim ile sınırlamamakta ve tüm sistemi sorgulamaya başlamaktadır. Şayet “fizik öğretmenine gereksinim yok ise neden böyle bir okul olduğu ve neden 4 yıl okuduğu” gibi basit bir soru ile başlayan süreç, devlet sorgulamasına kadar uzanmakta ve sonuç sisteme güvensizliğe gitmektedir. Yalnızlık, önemsizlik ve umutsuzluk duygularının gelişmesine yol açabilmektedir. Yüksek öğrenim görmek işsizliği engellemediği gibi okul sonrası uzun süreli işsizlik gençlerin nitelikli bir iş bulmasını da zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte, yakın dönemde yayınlanan nitel yöntemlerle gerçekleştirilmiş bir çalışma, üniversite mezunları arasındaki “beyaz yaka” işsizliğine dikkat çekmektedir. Bu çalışma, üniversite diplomasının iş bulmaya ya da düzenli istihdama yetmediğini göstermesi ve eğitilmiş gençlerin *prekarya* saflarına katılma olasılığına işaret etmesi açısından çarpıcıdır (Bora, vd., 2011).

Eğitim sistemi içinde yetenek, istidat ve hevesten ziyade not sistemi belirleyici olmakta ve bu belirleme genellikle ailenin karar ve önceliği ile şekillenmektedir. Gencin yaratıcılığı, dinamikliğini açığa çıkaracak, özgürlükçü bir aile ve okul sistemi bu sürece dahil edilememektedir. Genci yeteneğine, niteliklerine, yatkın olduğu alanlara yöneltici bir destek programı genellikle okullarda yoktur. Bu kararı veren çoğunlukla ailedir. Seçilecek okul türü ve branş konusunda anne-baba yönlendirici hatta belir-

leyici olmaktadır. Bu yapılırken; aileler gencin istidadından ziyade, piyasada iş bulma olasılığı olan, prestij ve saygınlığı yüksek ve para kazandırıcı mesleklere yönelmektedir.

İyi bir eğitim almak –uzun eğitimli- başarılı olmayı garantilemez iken; kötü eğitim almak başarısız olmayı garantiliyor gibidir. Düşen eğitim, yaşamı çabuklaştırırken, uzayan eğitim de yetişkin olma deneyimlerini geciktirmektedir (Çelik, 2008). Gencin ise bu çabukluk ve yavaşlık üzerinde etkili bir aktör olması pek söz konusu olamamaktadır. Aile kaynaklarının düşmesi açıkça gencin sahip olduğu ailenin yoksul olması ki çoğunlukla yoksulluk anne çalışma olanaklarının çok düşük olduğu iş piyasasında baba geliri ile ilişkili olmaktadır. Babanın düşen eğitimi ile ilişkili iş piyasasında edindiği işin düzensiz, düşük ücretli iş sahibi olmasına, kalabalık aile olma genellikle eşlik ediyor. Bu koşullar altında ailenin düşen ekonomik, sosyal, kültürel sermaye düzeyi bağımlı üye sayısı fazla olduğu için genç üyeyi etkiliyor. Hatta bu ilişkiyi diyalektik bir ilişki olarak –birinin diğerine etki ettiği- ifade etmek olası gözüküyor. Nesilden nesile aktarıma yol açarak kırılması güç döngü oluşturuyor (WB, 2012).

Genç denince genellikle akla gelen “öğrenci” olmaktadır. Ne eğitim siteminde ne de iş piyasasında olmayan gençler, sadece evde olan gençler, erken evlenmiş olan gençler, enformal sektöre çalışan gençler, işsiz gençler genellikle akla gelmemektedir. Gözden ırak olma gönülden ırak olmaya yol açmakta ve bu gençlerin sorunları, öncelikleri ve deneyimleri pek görünür olamamaktadır. Yoksul gençler, genç kadınlar, engelliler, suçlu gençler, küçük yerleşim yerinde yaşayan gençler dezavantajlı gruplar olmaktadır. Bu gruplar, her türlü bilgi kaynakları sınırlı, sosyal katılımları az ve karar mekanizmalarına ulaşmaları çok sınırlı gençler görünmez ve öncelikli olmadıkları için dezavantajları yeniden üretilerek tekrar dezavantajlı olmalarına yol açıyor (UNDP, 2008).

Genç olma halini etkileyen/belirleyen hususlardan bir diğeri toplumsal cinsiyet ile ilişkili gözükmektedir. Genç denince akla gelen genellikle “erkek” tir (Cloward & Ohlin, 1960; Cohen, 1955, 1972; Corrigan, 1979; Hall & Jefferson, 1976; Hebdige, 1979; Robbins & Cohen, 1978; Willis, 1977; Whyte, 1955; Young, 1971). Kızlar ve erkeklerin okullaşma düzeylerinin yüksek olduğu gelişmiş ülkelerde, genç kadınların ve erkeklerin işgücüne katılımı

ve mesleki ayırım gibi sonuçlar üretmektedir. Bu çalışmalardan bazılarında, cinsiyet ayrımlarının eğitim sürecinde başladığı ve bunun bir sonucu olarak, genç kadınların daha düşük statülü işlerde ve mesleklerde yoğunlaştığı belirtilmektedir (Gundert ve Mayer, 2012). Kızların okullaşma oranlarının erkeklere göre daha düşük olduğu gelişmekte olan ülkelerde ise, bu durum, gençlikten yetişkinliğe geçiş sürecinde toplumsal cinsiyet açısından eşitsizliklere yol açmaktadır. Eğitim düzeyi; işgücüne katılım oranlarını, istihdamda ve mesleklerde cinsiyet ayrımlarını doğrudan etkilemektedir. Bu durum, genç kadınların evlenme ve çocuk doğurma gibi davranışlarını da etkilemekte ve gençlikten yetişkinliğe geçişi, hayat boyu kalıcı etkisi olacak bir sürece dönüştürmektedir (World Bank, 2012).

Türkiye’de genç kadınlar ve erkeklerin deneyimlerini eğitimden istihdamda geçiş süreci açısından değerlendiren araştırmalar olmasa da, kadınların işgücüne katılımına ilişkin çalışmalar, eğitim düzeyi ile istihdam arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Kadınların işgücüne katılma oranı %30’un altındadır. Sekiz yıl eğitim alan kadınlarda bu oran % 18,8 iken, genel lise mezunlarında % 29,4’e, meslek lisesi mezunlarında % 38,1’e ve yüksek okul mezunlarında ise % 70,6’ya çıkmaktadır (Gökşen vd., 2011). Kentli genç kuşak kadınlarda işgücüne katılma oranının yükselmekte olduğunu gösteren (World Bank, 2009) çalışmalar, Türkiye’de kızların ortaöğretimde okullaşmasının yükseldiğini (2010-2011 öğretim yılında orta öğretim çağındaki kızların % 66’sı), fakat erkeklere göre (2010-2011 öğretim yılında % 72) hala görece düşük olduğunu gösteren verilerle bir arada değerlendirildiğinde, gençlik araştırmalarında toplumsal cinsiyetin ne kadar önemli bir eksen olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitim kurumlarındaki ve aile içindeki cinsiyet sosyalizasyonu, genç kızların okuldan istihdamda geçişine değil de okuldan eve “geri dönüşüne” yol açabilmektedir (Çelik ve Lüküslü, 2012).

Gencin nasıl olması gerektiğine karar vermeye çalışan çok kimse olmaktadır. Aile, yakın akrabalar, yakın çevre, okul ve öğretmenler ve diğer uzak yetişkinlerin de fikirleri vardır. Ama kimsenin aklına gençlere sormak genellikle gelmemektedir. Kendini genç hissetme ile genç olma karıştırılıyor ve belki aslında isteyerek böyle yapılarak herkes kendine bir iktidar alanı yaratmaya çalışmaktadır. Gençlerin; “pek güvenilirmez”, “her an yanlış bir

şeyler yapabilir”, “kanı deli akan”, “norm ve değerleri henüz tam içselleştirmemiş” oldukları varsayımı hatta kabulü vardır. Deneyimlerinin eksik olması; diğerlerinin deneyimlerini dayatmasına yol açmaktadır. Aslında ironik olan da tüm bunlar gencin iyiliği çerçevesinde haklılaştırılmaya çalışılmaktadır. Okuyup-okumayacağı, okuyacak ise ne kadar okuyacağı, okuyacağı okul türü, meslek seçimi, hangi şehirde okuyabileceği, hatta eş seçimi, aileden ayrılıp ayrılamayacağı gibi kararlar genellikle onlar adına diğerlerince belirlenmektedir. Ailenin yeterince iyi karar veremediğinin düşünüldüğü alanlarda ise mesela siyasi haklar ve çerçevesi gibi alanlarda da diğer yetişkinler devreye girmektedir. Seçme yaşını ne kadar düşürmek gerektiğini, genç adına yetişkinler tartışıyor, iş deneyimi olmadığı için yeterince önemsenmiyor ve kronik deneyimsizlik denebilecek bir hali deneyimlemek zorunda kalmaktadırlar.

Gençler aileleri ile birlikte yaşamaktadırlar. Ücretli işe sahip olma ya da olmama bir kriter olmaksızın aile ile yaşam sürdürülmektedir. Ailelerin ve hanelerin toplumdaki sosyal dayanışma örüntüleri içindeki rolü tartışmasız çok önemlidir ancak bu rolün gençleri nasıl etkilediği de önemli bir konu olarak ele alınmalıdır. Refah rejimlerini tanımlayan literatürde, Akdeniz modeli diye adlandırılan rejimde, sosyal dayanışma ağları ve ailenin rolünün, devletin refah dağıtıcı rolüne göre çok daha önemli olduğu vurgulanmaktadır. Akdeniz modeline benzetilen Türkiye’de de durum farklı değildir (Buğra ve Keyder, 2006). Dolayısıyla aile, genç bireyin işgücü piyasasında karşılaştığı zorluklarla (işsizlik, güvencesizlik, istikrarsız işler gibi) baş etmesini sağlayan bir kaynaktır. Bu konuda son küresel ekonomik kriz sırasında ortaya çıkan ilginç bir olgu, gelişmiş ülkelerde yetişkin çocukların eğitimlerini tamamladıktan sonra veya işsiz kaldıklarında ailelerinin yanına dönmesidir. Altı ülkede yapılan bir araştırmada (Newman, 2012), ekonomik döngülere paralel olarak hanelerin adeta “akordeon” gibi esnediği belirtilerek, yetişkin çocukların ebeveynleriyle yaşamasına en çok refah devletinin gelişmediği ülkelerde rastlanıldığı vurgulanmaktadır. Ailenin en önemli refah aracı olduğu Akdeniz Modelinde gençlerin aile evinde daha uzun süre yaşamaları ve/veya evden ayrıldıktan sonra karşılaşılan güçlükler -işsizlik, boşanma- gibi durumlarda eve geri dönüşlerin çok fazla olması nedenleri ile bu kuşağı “bumerang kuşak” olarak isimlendirmekte

mümkün gözükmektedir (Wyn ve White, 1997). Ama bu modelde aile üyelerini yetiştirirken ve onları korumaya çalışırken bir hayli yalnızdır. Aslında yakın akrabalar var, yakın çevre de sürece dahil oluyor ama bu dahil oluş genellikle norm ve değerlerin yeniden üretiminde etkili olmaktadır. Sürekli genci diğerlerinden korumaya çalışan aile aslında bilerek ya da aslında bu kadar olumsuz etkilediğini kesinlikle bilmeyerek gencin özerk bir kimlik ve kişilik geliştirmesi önünde engel gözükmektedir. Ekonomik olarak bağımlı oluş bağımlılık çerçevesini genişletme eğilimindedir. Ekonomik olarak bağımlı olduğu vakit özerk bir kimlik geliştirme güçleşmekte ve ailenin kontrol alanı genişleyebilmektedir. Bu koşullar altında değişim ajanı olunamıyor ve yeniden üretimin aracı olan genç olunabiliyor. Birey olabilme önünde oluşan bu yapı ailenin bir uzantısı olmaya yol açarak, sadece “aile üyesi” olmaya yol açabilmektedir (Çelik, 2008).

Gencin zamanını iyi değerlendirebilmesi, çeşitli hobiler geliştirebilmesi, kültürel bilinç kazanabilmesi, sanat anlayışı geliştirebilmesi, eğlenme ve kişisel yaratıcılığını açığa çıkarabilmesi için pek çok uyarana gereksinimi vardır. Diğer yandan bu dönem akran ilişkileri açısından da çok önemlidir. Bu nedenle gencin sosyal alana çıkması gereklidir. Diğer yandan dolmuşa binmek, arkadaşlarla kafede oturmak, sinemaya gitmek, modayı izleyebilmek, toplumsal olanda bir yer ve statü edinebilmek için maddi kaynağa gereksinim vardır. Zira tüketmek para demek, hatta sokağa çıkmak para demektir. Henüz para kazanamayan gencin tüketimi aile kaynağı ile ilişkili olmak zorundadır. Ama bazı gençler çoktan iş piyasasına çeşitli işlerle dahil olmuş olabiliyor bu durumda da tüketmek para demek ama dahil oldukları işlerden elde edilen gelir genellikle düşük ücretli, sosyal güvencenin olmadığı, iş garantisi pek olmayan geçici düzensiz, kötü iş olarak tanımlanabilecek işler oluyor ve bu işler genellikle uzun çalışma saatleri gerektiriyor (UNDP, 2008).

Sosyal katılım çok önemli ve gencin yaşama hazırlanması, diğerleri hakkında fikir sahibi olması ve birey olabilmesi açılarından pek çok olanak barındıran sihirli bir araçtır. İşlevsel olduğu vakit faydaları saymakla bitmiyor. Zaten de gence ulaşıldığında, genç sayısız faydadan en az birkaçını deneyimlediği için vazgeçmiyor. Ama sosyal katılım yolları genellikle buna en çok gereksinimi olan gence ulaşamıyor ve/veya ulaştığı vakit aile ve

yakın çevre engeline takılıyor. Böylece en çok ihtiyacı olan genç, en az faydalanabiliyor ve bu eşitsizliklerin yeniden üretiminde önemli oluyor ama çok daha önemli olan bir boyut daha sunuyor ki bu da kendini sunma araç ve kimlikleri azalan genç gerçek ya da hayali kimliklere daha bir sıkı sıkıya bağlanıyor ve eşitsizliklerden en fazla etkilenen genç kısa eğitilmiş, düzensiz iş sahibi olabiliyor ve bu koşullar altında elindeki kimlik her ne ise -bu bazen Kürtlük, Türklük, Fenerbahçelilik, Alevilik- bu kimliğe aidiyeti ve bu kimlikten olmayanları dışlama kapasitesi artıyor (UNDP, 2008). Düşen eğitim ve sosyal katılım düzeyleri gençlerin, kendisi gibi olmayan diğerlerini dışlamasına yol açabiliyor. Bazen yaşanan yer küçük olduğundan, gidilebilecek alanlar çok sınırlı olduğu vakitte sosyal olana katılma konusunda güçlükler yaşanıyor. Özellikle genç kadın olmak ve eğitime devam etmemek dışlanma için yeterli bir sebep olabiliyor.

Siyaset genci pek istemiyor zira pek güvenilmez bir kitle. Ekonomik olarak bağımsız olmayan bir kategori olarak siyaset genci bir vatandaş olarak görmek yerine ailenin uzantısı olarak görmeyi tercih ediyor ve gençleri siyasetten dışlıyor. Gencin girişi için çeşitli kanallar olsa bile aslında siyasetin yanılmadığını aile ispatlıyor. Gencin siyasi katılımı ve bu yolla vatandaş olmayı öğrenmesi aile üyelerince sınırlanıyor. Zira siyaset tekin olmayan bir alan. Vatandaş olmayı deneyimledikleri en yaygın olan araç "oy kullanma" ile sınırlı gözüküyor. Siyasette daha aktif yer alan gençler ise yine ailenin teşvik ettiği ve desteklediği gençler olabiliyor. Onun dışında siyaset "kirli" ve "güvenilmez" bir alan olarak gençlerin kafasında şekilleniyor (Lüküslü, 2006, 2009).

Doğası gereği dinamik, enerjik ve her şeyi yapabilir olarak görülüyor. Gencin engellisinin olabileceği genellikle unutuluyor. Mevcut güçlüklerle bedensel ve zihinsel engelleri ile daha fazla maruz kalan bir grup olarak engelli gruplar genel engelli gruba dahil edilerek genç oldukları için maruz kaldıkları güçlükler homojenleştiriliyor. Benzer bir homojenleştirme kadın grup için de söz konusu. Kadın çalışmaları genellikle genç kadınlara demografi ile ilişki kurmadan bakıyor ve genç kadınların gençlik çalışmalarından beslenmesi pek mümkün olamıyor. Aslında "genç" deyince akla gelen genellikle erkek oluyor ve genç kadın olmak kadın çalışmaları açısından odak konu olamıyor. "Ev kızı" diye ifade edilen bir grup genç kadın çoğunlukla

özel alanda kalan, iş piyasası ve eğitim dışında bir yaşam süren pek çok nedenle iş aramayan, evde “ev kadını” olmayı bekleyen bir grup olarak çok şeyden dışlanıyor; görünmez ve sessiz bir kategori olarak gençlik hallerine dahil oluyor (Lüküslü ve Çelik, 2008).

Genç olma halini ve süresini etkileyen bir diğer engel ise evlilikle ilgilidir. Yetişkin olmanın kriterlerinden biri olarak ele alınabilecek işaretlerden birisi olan evlilik ve ilişkili bir konu olarak cinselliğin birlikte düşünülmesi gerekiyor. Evlilik dışı cinsel birliktelikleri pek hoş kabul etmeyen toplumsal norm ve değerler cinselliğin tabu, konuşulmaz ve evlilik hali dışında yaşanmasının güç olması genç-evlilik konusunu incelemeyi gerektiriyor. Bu dayatma bir yandan cinsel tercihleri farklı olan genç grupları etkiler iken diğer yandan erken evlenme ve erken yetişkin haline gelmeye yol açabiliyor. Kısalan eğitim süresi, evlilik yaşını da kısaltıyor. Erken evlenme, eğitime devam etmeyen gençler ve özellikle iş piyasasına pek çok nedenle giremeyen genç kadınlar için nerede ise bir zorunluluk halini alıyor. Diğer yandan kadın-erkek arkadaşlığı, sevgililik hali, birlikte olma, kısa eğitimli gençler için pek mümkün olamıyor. Bu koşullar bazen gencin kendisi bazen aile tercihi ile evlenmelerine yol açıyor ve “öğrenme süreci” olan gençlik dönemi evlilik ile biyolojik olarak olmasa bile sosyal olarak sonlanarak başka bir statüye dönüşüyor (Çelik ve Esin, 2012).

Kimliğin tüketimle kurulmaya çalışıldığı son 20-30 yılda “yeni tüketim biçimleri” genci hedef kitle olarak belirliyor. Moda, giyim-kuşam biçimleri, müzik, teknoloji hepsi birleşerek gençliği “özgün bir hayat evresi” olarak belirlemeye çalışıyor. Bu belirleme homojenleştirme üzerinden yapıyor ve belirlenen tarzların dışında kalmak dışlanma hissetmeye yol açabiliyor. Gençler; etraflarından, arkadaşlarından, kısmen reklamlardan etkilenerek belirli bir imaj yaratmaya çalışıyorlar. Diğer yandan “tüketim çılgını” değiller. Zira tüketmek para demek ve belirli bir grup genç için bu pek mümkün değil.

4. SONUÇ YERİNE

Gençlere yönelik temel toplumsal beklenti eğitim sisteminde kalmaları ve/veya çalışma hayatına dahil olmalarıdır. Ancak hangi gençlerin eğitim

sisteminde kalacağı, hangi gençlerin çalışma hayatına dahil olacağı gençlerin sosyal sınıf pozisyonu tarafından belirlenmektedir. Gençlik, eğitim sistemi ve ailenin başat olduğu bir yetişkinliğe hazırlanma sürecidir. Ancak giderek uzayan eğitim süreci, işgücü piyasasında yaşanan değişimler, evlenme yaşının ilerlemesi, aile yapısında meydana gelen dönüşümler bağımsız olabilme koşullarını güçleştiren ve/veya daha az öngörülebilir kılan değişimler olarak gençleri önemli ölçüde etkilemektedir. Gencin ne olduğunu tanımlamak zor iken, kime artık genç denemeyeceği de sorunlu bir kategori olarak ortaya çıkmaktadır. Eskiden evlenme, çocuk sahibi olma, aile evinden ayrılma gibi işaretler gençlik döneminin sonuna tekabül ederken günümüzde bunların hepsi ya da hiçbiri bu sona işaret etmeyebilmektedir. Özellikle son yıllarda uzayan eğitim ve iş piyasasında yaşanan değişimler en fazla gençleri etkilemiştir.

Gencin aldığı eğitim, eğitimin türü (mesleki-teknik, normal) ve süresi gencin toplumsal olanda edindiği yer, sosyo-kültürel gelişimi ve iş piyasasındaki şanslar üzerinde etkiye sahiptir. Gencin kadın ve/veya erkek olması, cinsel tercihinin farklı olması, zihinsel ve bedensel bütünlüğü şanslarını etkiliyor. Sosyal devlet uygulamaları -pasif ve aktif uygulamalar- ve gencin hayatına temas etme düzeyi genci etkiliyor. Sivil toplum örgütleri ve genci hedefleyen proje ve programlar sosyal katılım kanallarını etkiliyor. İş piyasası, ürettiği işlerin nicelik ve niteliği de genci etkiliyor. Gencin nasıl algılandığı, gence yüklenen sosyal ve kültürel anlam, değer ve normlar da genci ve genç olma halini etkiliyor.

Beklenen zamanda gençlik dönemini sonlandıramamak ve/veya gençlik olarak ele alınan dönemde karşılaşılan engeller ve güçlükler bir sonraki dönemi etkiliyor. Neler var, ne tür engeller, sınırlılıklar var diye baktığımızda; engellerin heterojen olduğu görülüyor. Diğer yandan tümünü etkileyen kuşak engelleri var. Aile baskısı, yakın çevre baskısı, toplum baskısı, kalıplara sokulma baskısı, okuma baskısı, üniversiteyi kazanma baskısı, iş bulma ve çalışma baskısı, sevgili baskısı derken genç olmak “zor” bir işe dönüşmektedir. Bu koşullar altında geleceğe dair umut beslemek ve özgüven sahibi olmak da her gencin harcı olamıyor. Sivil, siyasi, sosyal haklarını öğrenip, tam bir birey, yetişkin, vatandaş olmak güçleşiyor. Aile, yakın çevre, okul hayatı ve iş piyasası tarafından kendisine pek fazla

güvenilmediğini gören genç, zaman içinde kendine güvenmeyi öğrenemiyor. Kendisine güvenilen genç, kendine güvenmeyi öğreniyor ve bu konuda cesaretlendirildiği vakit inanılmaz işler başarabiliyor. Özellikle sosyal katılımlarına ilişkin deneyimleri gösteriyor ki güven duygusu çok önemli bir belirleyici ve kendine güvenmeye başlayan gencin güven duygusu özgüvenli, umutlu ve mücadeleci, aktif genç oluşumuna çok katkı sağlayabiliyor. Dünya nüfusunun yaşlandığı, işsizliğin arttığı, aile bütünlüğünün korunmasının daha güç hale gelmeye başladığı günümüz dünyasında, genç nüfusa sahip bir ülke olarak gençlere ve gençliğe problem odaklı bakışın biran evvel bırakılarak imkân olarak görülmesi ve bu doğrultuda fırsatlarının artırılması çok faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abadan, N. (1961). Üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyetleri: Ankara Yükseköğrenim Gençliği Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, Ankara.
- Alemdaroğlu, A., (2010). Knowing Your Place: Inequalities, Subjectivities and Youth in Turkey. Yayınlanmamış Doktora Tezi. University of Cambridge.
- Blackman, S., (2005). Youth Subcultural Theory: A Critical Engagement with the Concept, its Origins and Politics, from the Chicago School to Postmodernism. *Journal of Youth Studies*, 8(1), 1-20.
- Bora, T., Bora, A., Erdoğan, N. ve İ. Üstün., (2011). Boşuna mı Okuduk? Türkiye’de Beyaz Yakalı İşsizliği. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Brooks, R. (2007). Transitions from Education To Work in The Twenty First Century. *International Journal of Lifelong Education*, 26(5), 491-493.
- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2006). “The Turkish Welfare Regime in Transformation”. *Journal of European Social Policy*, 16, 211-228.
- Chisholm, L. (2006). European Youth Research: Development, Debates, Demands. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 11, 11-21.
- Cloward, R., & Ohlin, L. (1960). *Delinquency and opportunity: A theory of delinquent gangs*. New York, NY: Free Press.
- Cohen, A. (1955). *Delinquent boys: The culture of the gang*. New York, NY: Free Press.
- Corrigan, P. (1979). *Schooling the smash street kids*. London, UK: MacMillan.

- Çelik, K. (2008). "My State is my father: youth unemployment experiences under the weak state welfare". *Journal of Youth Studies* Vol. 11, No. 4, August 2008, pp.429-444.
- Çelik, K., Esin, A. (2012). "The non-use of services: adolescents and sexual health provision in Ankara, Turkey". *Journal of Children's Services*. Vol. 7 No. 3, pp. 201-212
- Çelik, K. ve Lüküslü, D. (2012). Spotlighting a Silent Category of Young Females: The Life Experiences of 'House Girls' in Turkey. *Youth&Society*, 44 (1), 28-48.
- Demir, İ. (2012). The Development and Current State of Youth Research in Turkey: An Overview. *Young* 20, (1), 89-114.
- Eryüksel, G., (1987). Ergenlerin Kimlik Statülerinin İncelenmesine Yönelik Kesitsel Bir Çalışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Fornas, J. ve Bolin, G. (1995). *Youth Culture in Late Modernity*. Sage, Londra.
- France, A. (2007). *Understanding Youth in Late Modernity*. Open University Press.
- Gizir, C. A. ve Aydın, G. (2009). Protective Factors Contributing to the Academic Resilience of Students Living in Poverty in Turkey. *Professional School Counseling*, 13(1), 38-40.
- Gökşen, F., D. Yüksek, A. Alınayık, ve Ü. Zenginobuz. (2011). Kız Meslek Liseleri Üzerine Kapsamlı Değerlendirme Notu. Koç Üniversitesi Sosyal Politika Merkezi, İstanbul.
- Gundert, S. ve K. U. Mayer. (2012). Gender Segregation in Training and Social Mobility of Women in West Germany. *European Sociological Review*, 28, 1, 59-81.
- Hall, S., & Jefferson, T. (Eds.). (1976). *Resistance through Rituals*. London, UK: Hutchinson.
- Hall, T., Coffey, A. and Williamson, H. (1999). "Self, Space and Place: Youth Identities and Citizenship". *British Journal of Sociology of Education*, 20, pp. 501-513.
- Hebdige, D. (1979). *Subculture: The meaning of style*. London, UK: Methuen.
- Iannelli, C. ve D. (2007). Raffe. Vocational Upper-Secondary Education and the Transition from School. *European Sociological Review* 23, 1, 49-63.
- ILO (2010). *Global Employment Trends for Youth*.
- Jones, G., and Wallace, C. (1992). *Youth, Family and Citizenship*. Milton Keynes: Open University Press.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1984). Sex roles, value of children and fertility in Turkey. Ç. Kağıtçıbaşı der, *Sex roles, family and community in Turkey*, ss.151-180. Indiana University Press, Bloomington.
- Kongar, E. (1983). *Demokrasi ve Kültür*. İstanbul: Hil Yayınları.

- Lüküslü, D. (2009). Türkiye’de “Gençlik Miti”:1980 Sonrası Türkiye Gençliği. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Mannheim, K. (1952). The problem of generations. Essays on the Sociology of Knowledge. London: Routledge&Kegan Poul.
- Marshall, T. H. (1950). Citizenship and Social Class. Cambridge University Press.
- Müller, S. (2005). Education and Youth Integration into European Labour Markets. International Journal of Comparative Sociology, 46,5-6, 461-485.
- Newman, K. (2012). The Accordion Family: Boomerang Kids, Anxious Parents, and the Private Toll of Global Competition. Beacon Press, New York.
- Neyzi, L. (2001). Object or Subject? The Paradox of Youth in Turkey. International Middle East Studies 33 (3), 411-432.
- Özdemir, Y. (2009). Ergenlik Döneminde Benlik Kurgusunun Kültür ve Aile Bağlamında İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Robbins, D., & Cohen, P. (1978). Knuckle sandwich. Harmondsworth, UK: Penguin.
- Smyth, E. (2005). Gender Differentiation and Early Labour Market Integration across Europe. European Societies, 7, 3, 451-479.
- Standing, G., (2011). The Precariat: The New Dangerous Class. Londra: Bloomsbury.
- Taylor, R. ve Oskay, G. (1995). Identity Formation in Turkish and American Late Adolescents. Journal of Cross-Cultural Psychology, 26(1), 8-22.
- Terzi, Ş. (2008). The Relations Between Resilience and Internal Protective Factors in University Students. Hacettepe University Journal of Education, 35, 297-306.
- UNDP, (2008). Türkiye'de Gençlik: insani Gelişme Raporu: Türkiye. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye, Ankara.
- Wyn, J. Ve White, R. (1997). Rethinking Youth. London: Sage.
- Whyte, W. F. (1955). Street corner society: The social structure of an Italian slum. London, UK: University of Chicago Press.
- Willis, P. (1977). *Learning to labour*. Aldershot, UK: Saxon House.
- World Bank (2009). Female Labor Force Participation in Turkey. Trends, Determinants and Policy Framework. Dünya Bankası, Ankara.
- World Bank (2012). World Development Report 2012: Gender Equality and Development. Dünya Bankası, Washington, DC.
- Yıldırım, A. (1997). Gender Role Influences in Turkish Adolescents Self Identity. Adolescence, 32(125), 217-31.
- Young, J. (1971). The drugtakers: The social meaning of drug use. London, UK: Paladin.